

УДК 355.48 (470+479.22) “2008”

DOI: 10.33099/2707-1383-2021-39-1-5-22

*Аріадна Сороківська-Обіход**ад'юнкт штатний**науково-організаційного відділу,**Національна академія сухопутних військ**імені гетьмана Петра Сагайдачного**(м. Львів, Україна)**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4413-9480>**Електронна пошта: ariadnasor@ukr.net*

ВИСВІТЛЕННЯ ПОЧАТКУ БОЙОВИХ ДІЙ РОСІЙСЬКО-ГРУЗИНСЬКОЇ ВІЙНИ СЕРПНЯ 2008 РОКУ У ПУБЛІКАЦІЯХ РОСІЙСЬКИХ ЗМІ

У статті розкрито суть механізмів та інформаційних інструментів, використаних РФ на початку російсько-грузинської війни серпня 2008 р. з метою формування у міжнародної спільноти думки про Грузію як державу-агресора, що розпочала бойові дії проти іншої етнічної меншини на власній території. Описано особливості дій російських прокремлівських ЗМІ та розбіжності під час висвітлення перебігу подій, перекручення у поданні інформації у ході активної фази війни. В дослідженні відображено фактичні події серпня 2008 р. у Південній Осетії та роль кожної сторони конфлікту у розв'язанні війни відповідно до матеріалів російських видань та праць західних дослідників. У статті підтверджується факт переміщення підрозділів регулярних збройних сил РФ вглиб території Грузії до ще офіційного початку бойових дій 08 серпня 2008 р.

Ключові слова: *російсько-грузинська війна 2008 року, інформаційна боротьба, геополітика, засоби масової інформації, воєнна ескалація.*

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючою роллю у воєнно-політичній сфері «гібридної війни» та інформаційно-психологічного протистояння, що стають основними засобами збройної боротьби між сторонами конфлікту. Російсько-гру-

зинська війна 2008 р. показала вирішальний вплив засобів масової інформації під час військового конфлікту. РФ активно вела боротьбу за контроль над інформаційним простором з метою отримання геополітичних дивідендів, а головною метою інформаційних операцій РФ стало

формування у міжнародної спільноти думки про державу-агресора Грузію, яка розпочала на власній території бойові дії проти іншої етнічної меншини.

Незважаючи на те, що з часу російської агресії проти Грузії в серпні 2008 р. минуло більше десяти років, вивчення різноманітних аспектів цього конфлікту залишається актуальним як для істориків, так і для політиків та військових. Одним з аспектів російсько-грузинської війни, який становить особливий інтерес, є інформаційно-пропагандистське забезпечення, у тому числі висвітлення в засобах масової інформації (ЗМІ). Підготовка РФ до розв'язання війни у Грузії підтверджується у публікаціях російських ЗМІ та в дослідженнях західних науковців. Факт переміщення підрозділів регулярних збройних сил РФ вглиб території Грузії, які не мали миротворчого статусу, підтверджує російську присутність на території цієї держави.

Аналіз останніх досліджень. Інформаційна складова супроводу бойових дій російсько-грузинської війни серпня 2008 р. стала предметом дослідження західних та російських науковців. Значну кількість фактологічного матеріалу містять праці представників заходу — А. Ілларіонова (Илларионов, А. 2010; 2013а; 2013б; 2013с), Р. Асмуса «Маленька війна, яка потрусила світ» (Asmus, R. D. 2010, р. 20–175), К. Чіверса «Грузія надає свіжі докази про початок вій-

ни» (Chivers, C. J. 2008), Й. Поп'яневські «Від Сухумі до Цхінвалі: шлях до війни в Грузії» (Popjanevski, J. 2009, с. 151), С. Корнелла, Й. Поп'яневські та Н. Нільссона «Російська війна в Грузії: причини і наслідки для Грузії та світу» (Cornell, S. E., Popjanevski, J. & Nilsson, N. 2008, р. 14), П. Шакар'яна «Російська кібер-кампанія проти Грузії 2008 р.» (Shakarian, P. 2011, р. 63–68), М. Херпена «Війни Путіна: зростання нового російського імперіалізму» (Van Herpen, M. H. 2014, р. 223). Російські науковці, журналісти та громадські діячі опублікували чимало фактичного матеріалу, які містять докази присутності російських підрозділів на території Грузії ще до офіційного початку війни 08 серпня 2008 р. Серед них варто відзначити праці А. Лаврова та ін. «Танки серпня» (Lavrov, A. 2010а, р. 131; 2010б, р. 51), В. Шурігіна «Война 08.08.08» (Шурыгин, В. 2012), матеріали оглядачів російських видань «Красная Звезда» (Горупай, О. 2008; Пчелов, О. 2008; Хроленко, А. 2008), «Комсомольская Правда» (Баранец, В. 2008; Лихачева, О. 2009; Степанов, А. 2008), «Известия» (Латышев, А. 2008), «Российская Газета» (Павловская, Т. 2009), «Пермские новости» (Кизилова, И. 2008; Соснина, М. 2008) та правозахисної організації Фонду «Право Матери» (Пресс-релиз № 14/1589, 2014).

Мета статті — провести аналіз висвітлення вторгнення Російської

Федерації до Грузії в серпні 2008 р. у публікаціях російських ЗМІ як частини інформаційної кампанії.

Завдання дослідження. Провести розширений аналіз історичних джерел, які описували початок бойових дій у ході російсько-грузинського конфлікту 2008 р., показати розбіжності у висвітленні подій російськими та західними дослідниками та довести факт присутності російських підрозділів регулярних збройних сил на території Грузії до офіційного початку бойових дій.

Виклад основного матеріалу. Зусилля РФ під час російсько-грузинської війни 2008 р. були спрямовані на формування у міжнародній спільноті думки про Грузію як про державу-агресора, що розпочала воєнні дії проти мирного населення у Південній Осетії. На це були спрямовані зусилля російських ЗМІ та дипломатичних органів, які покладали відповідальність у розпалюванні війни на Грузію. Аналіз фактів свідчить про ретельно сплановану російську інформаційну кампанію проти Грузії.

Початок російсько-грузинської війни 7 серпня 2008 р. Військові події 7 серпня можна умовно розділити на дві категорії: перша — посилення обміну вогнем у Цхінвалі, який вже розпочався у попередні дні; друга — вторгнення російських підрозділів до Грузії та початок проведення грузинської контроперації. Вирішальною подією 7 серпня стало підтвердження початку вторгнення до Грузії регу-

лярних (бойових), а не миротворчих військових підрозділів РФ. Це засвідчують перехоплені грузинською розвідкою розмови; повідомлення в російських ЗМІ, які спростовували офіційну позицію РФ про початок наступу лише 8 серпня; висновки офіційного російського кримінального розслідування, оприлюдненого громадською організацією (мовою оригіналу) Фонд «Право Матери»; заява проросійського президента Абхазії Сергія Багапша.

7 серпня продовжувалися перестрілки у районі Цхінвалі. О 14:00 грузинський миротворчий пропускний пункт у селі Авневі потрапив під сильний артилерійський вогонь, двоє грузинських миротворців загинули та п'ятеро отримали поранення (Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report, Volume III. 2009, p. 25–26).

Перехоплення розвідки. Перехоплені грузинською розвідкою телефонні дзвінки південно-осетинських прикордонників в Рокському тунелі на російсько-грузинському кордоні були здійснені 7 серпня о 03:41 та 03:52. Зокрема, у телефонній розмові прикордонник Гасієв повідомив командирю, що російські військові броньовані транспортні засоби прибули та «переповнили» Рокський тунель. У другій розмові Гасієв повідомив, що російська військова колона вже пройшла через тунель, колоною командував російський полковник Ка-

заченко (Chivers, С. J. 2008). Полковник Андрій Казаченко під час війни командував 693-м мотострілецьким полком 19-ї дивізії та брав участь у російському наступі (Шурыгин, В. 2012). Міністр внутрішніх справ Грузії Ванно Мерабішвілі заявив, що грузинська розвідка повідомила йому про перехоплення телефонних розмов, цю інформацію передали президенту Грузії М. Саакашвілі, який розцінив їх як ознаки російського вторгнення (Chivers, С. J. 2008).

Повідомлення в російських ЗМІ. 3 вересня 2008 р. офіційна газета МО РФ (мовою оригіналу) «Красная Звезда» опублікувала статтю, в якій капітан 135-го полку Денис Сидристіий заявив, що його підрозділ отримав наказ 7 серпня закінчити навчання і переміститися до Цхінвалі. За його словами, на момент отримання наказу підрозділ перебував у таборі в Нижньому Зарамаху — місцевості поблизу грузинського кордону та Рокського тунелю (С сайта «Красной Звезды» удалено интервью капитана Сидристого.... 2008).

10 серпня російський солдат-новобранець з Пермської області, який проходив службу у 19-й дивізії 58-ї армії, подзвонив матері та сказав: «Мамо, я щойно повернувся із Цхінвалі. Ми там з 7 серпня. Вся наша 58-а армія. Сьогодні ми приїхали з Цхінвалі до Владикавказу за зброєю. Тепер ми повертаємось назад». Його батьки передали інформацію батькам інших призовників з Перм-

ської області, які повідомили, що мобільні телефони їхніх синів замовкли ще 7 серпня (Кизилова, И. 2008).

У серпні 2008 р. уповноважена з прав людини в Пермській області Тетяна Марголіна отримала листи від трьох матерів призовників, які були стурбовані тим, що їхніх синів можуть відправити до Південної Осетії. В одному з листів було написано: «У травні мого сина відправили служити до Владикавказу. У червні він прийняв присягу, пройшов протягом місяця курс молодого бійця. 9 серпня він сказав по телефону, що їх відправили колоною до Південної Осетії ввечері 7 серпня» (Соснина, М. 2008).

Наприкінці серпня 2008 р. місцева газета в російському місті Саранськ писала про Юніра Біккіняєва, уродженця міста, який служив рядовим у 58-й армії. Газета повідомила: «7 серпня батьки розхвилювалися, бо син перестав відповідати на телефонні дзвінки. Але найгірші думки його батьків підтвердилися — 135-й полк, де він проходив службу, був терміново відправлений до Південної Осетії» (Илларионов, А. 2010).

У травні 2009 р. офіційна «Российская газета» повідомила про відкриття бронзового бюсту майору Денису Ветчінову, який загинув у боротьбі з грузинськими військовими в серпні 2008 р. У статті мовиться: «Пам'ятник Герою Росії, майору Денису Ветчінову, урочисто відкри-

тий на території 19-ї мотострілецької дивізії у Владикавказі. Звідси зранку 7 серпня він вирушив у службове відрядження до Цхінвалі» (Павловская, Т. 2009).

Інше повідомлення ЗМІ також вказує на те, що російські підрозділи незаконно в'їхали до Цхінвалі ще до 7 серпня. Лейтенант з міста Казань Олександр Попов, який проходив службу у 19-й дивізії у Владикавказі, брав участь у війні та отримав поранення. 12 серпня його мати повідомила журналістам: «Він подзвонив мені в понеділок 11 серпня. Йому вже зробили операцію і переводять до Будьоновська. Вони мали залишити Південну Осетію у вівторок-середа (5–6 серпня), де вони проводили навчання. Але, схоже, що вони залишилися. Приблизно за тиждень до початку війни він розповідав мені: «Я бачу як стріляють у Цхінвалі»». Вони проводили навчання у горах, звідти було добре видно Цхінвалі. 9 серпня О. Попов зателефонував матері та сказав, що він поранений і що його підрозділ був першим, який зайшов до Цхінвалі (Баранец, В. 2008).

У книзі «Маленька війна, яка потрясла світ» Р. Асмус зазначив, що наступні джерела та повідомлення ЗМІ вказують на те, що підрозділи 135-го і 693-го полків 58-ї армії та 22-ї бригади спеціального призначення та декілька танкових частин вже між 2 серпня і вечором 7 серпня прибули до Південної Осетії (Asmus, R. D. 2010, p. 22).

Російське кримінальне розслідування. Одним з джерел, яке підтвердило присутність російських підрозділів у Грузії ще 7 серпня, стали висновки офіційного російського кримінального розслідування, оприлюдненого Фондом «Право Матери» (правозахисна організація, яка захищає права сімей загиблих військовослужбовців в РФ).

12 березня 2014 р. Фонд «Право Матери» опублікував прес-реліз щодо справи Володимира Селіпетова, російського військовослужбовця 3-го мотострілецького батальйону 693-го мотострілецького полку. Командир цього полку, полковник А. Казаченко, згадується як командир російської колони, що перетнула прикордонний пост і увійшла до Південної Осетії ще вранці 7 серпня 2008 р. В. Селіпетов загинув 7 серпня на грузинській стороні кордону біля Рокського тунелю. За офіційною версією, він покінчив життя самогубством. Його батьки у липні 2009 р. звернулися до Фонду «Право Матери» за допомогою та отримали підтримку.

У прес-релізі Фонду від 12 березня 2014 р. мовиться: «Володимир Селіпетов (1986 р. н.) був призваний на військову службу 20 червня 2007 р., проходив службу у військовій частині 66431 (номер частини 693-го мотострілецького полку) в Республіці Північна Осетія-Аланія РФ. За матеріалами кримінального розслідування, смерть В. Селіпетова настала

близько 04:00 7 серпня 2008 р. на території Джавського району Республіки Південна Осетія, на відстані 155 метрів на південний схід від південного входу до Рокського тунелю. Він загинув від одиночного проникаючого кульового поранення в голову, зробленого зі штурмової гвинтівки АКС-74». 7 серпня військово-слідчий відділ Владикавказького гарнізону прокуратури РФ розпочав кримінальне розслідування щодо доказів злочину, передбаченого статтею 110 Кримінального кодексу РФ. Проблемним питанням для батьків В. Селіпетова було те, що родини загиблих під час війни в Південній Осетії військовослужбовців отримували компенсації від держави, але сім'я В. Селіпетова не отримала її через те, що офіційно син загинув за нез'ясованих обставин за день до початку операції в Південній Осетії. Відмова російського уряду виплати компенсацію батькам стала наслідком офіційної позиції Москви, відповідно до якої наступ на Грузію розпочався лише 8 серпня замість фактичної дати 7 серпня.

Представники Фонду «Право Матери» скаржились, що з останньої офіційної відмови у повторному відкритті справи впливає, що В. Селіпетов та військовослужбовці його взводу майже випадково опинилися на території іншої держави з бойовою зброєю та бронежилетами і почали копати там траншеї. У прес-релізі Фонду підсумовано, що історія

загибелі В. Селіпетова чітко ілюструє ситуацію загибелі призовника на території іншої держави за день до офіційного початку воєнної операції (Пресс-релиз № 14/1589. 2014).

Заява президента Абхазії Сергія Багапша. Ще одним свідченням про початок російського вторгнення до Грузії стала заява проросійського президента Абхазії Сергія Багапша. 7 серпня приблизно між 10.00 та 12.00 він на камеру заявив, що російські війська увійшли до Грузії. Того ж дня російський телеканал транслював його заяву: «Я говорив з президентом Південної Осетії. Ситуація зараз стабілізується. Батальйон із Північно-Кавказького округу увійшов до району» (Porjanevski, J. 2009, p. 151).

Початок кібератаки. 7 серпня паралельно з російськими підрозділами, що перетинали грузинський кордон, проти Грузії було проведено кібератаку, яка мала російський слід. Кілька грузинських серверів та інтернет-трафік були захоплені та переміщені під зовнішнє управління. 20 липня вже проводилася кібератака, тоді було заблоковано на 24 години веб-сайт президента М. Саакашвілі (Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report, Volume II. 2009, p. 218).

Російські дії в кіберпросторі, розпочаті 7 серпня, продовжувалися протягом наступних днів війни та стали першим масштабним і скоординова-

ним кібер-наступом проти країни, що відбувався паралельно зі звичайним військовим наступом проти цієї ж країни. Цілями кібератаки стали ЗМІ Грузії, веб-сайти уряду, фінансових, ділових та інших установ.

Головною метою кібер-атаки була підтримка російського вторгнення до Грузії. Кібер-атаки суттєво унеможливили здатність грузинського уряду протистояти російському вторгненню; погіршили комунікацію між урядом та громадськістю; зупинили багато платежів та фінансових операцій; викликали плутанину щодо розвитку ситуації; зірвали зусилля уряду Грузії щодо розповсюдження інформації про вторгнення; позбавили уряд багатьох джерел інформації; ускладнювали інформування зовнішнього світу про те, що відбувається, зменшуючи шанси отримати допомогу ззовні (Shakarian, P. 2011, p. 65–66).

Початок грузинської операції. Протягом дня 7 серпня тогочасний президент Грузії М. Саакашвілі отримував повідомлення розвідки про скупчення російських підрозділів в Джавському районі на території Грузії та на північній стороні Рокського тунелю. 7 серпня о 13:00 М. Саакашвілі скликав засідання Ради національної безпеки Грузії для обговорення ситуації, що швидко погіршувалася. Міністр внутрішніх справ В. Мерабішвілі поінформував учасників наради про перехоплення розвідки, які вказували на пересу-

вання російських підрозділів через Рокський тунель (Asmus, R. D. 2010, p. 23, 31).

Між 23:00 та 23:30 7 серпня М. Саакашвілі отримав нові розвіддані про переміщення значної кількості підрозділів ЗС РФ (понад 100 військових транспортних засобів) через Рокський тунель, а російські підрозділи, які раніше увійшли до Грузії, рухалися з Джави до Цхінвалі у південному напрямку по території Грузії. Надходили повідомлення про поновлення обстрілів грузинських сіл і позицій та про додаткові російські сили, які отримали наказ перейти Рокський тунель ввечері 7 серпня (Porjanevski, J. 2009, p. 151; Asmus, R. D. 2010, p. 36).

Тодішній заступник помічника держсекретаря США Метью Бриза пізніше заявив, що у розпалі всіх цих подій, коли він спілкувався телефоном з грузинськими високопосадовцями, вони переконливо стверджували, що російська бронетехніка увійшла до Рокського тунелю та вийшла з нього ще 7 серпня (Chivers, C. J. 2008). М. Бриза поспілкувався з міністром закордонних справ Грузії Екою Ткешелашвілі, яка була повністю переконана в російській присутності та заявила, що російські танки входять до Південної Осетії, а також військовослужбовці у кількості понад 1000 осіб (Van Herpen, M. H. 2014, p. 223). Відповідно до інструкцій М. Бриза закликав грузинів не вступати безпосеред-

ньо у бій з росіянами (Chivers, C. J. 2008). Однак, коли 7 серпня ввечері керівництво Грузії продовжувало отримувати повідомлення про введення російських підрозділів та бронетехніки до Грузії, вони вирішили, що повинні діяти — просуватися у напрямку Рокського тунелю та намагатися відтіснити назад російські підрозділи (Cornell, S. E., Popjanovski, J. & Nilsson, N. 2008, p. 14).

Вирішальним стало візуальне підтвердження грузинською розвідувальною групою військової колони, що рухалася з Джави до Цхінвалі. Беручи до уваги кількість та тип техніки в колоні, грузини зробили висновок, що ці сили не були добровольцями ні з Південної Осетії, ні з Північного Кавказу — це були підрозділи ЗС РФ. Все це підтвердило підозри М. Саакашвілі про те, що на територію Грузії вторглися російські підрозділи, і пізно вночі він прийняв рішення про проведення військової операції (Asmus, R. D. 2010, p. 20–21).

7 серпня о 23:35 М. Саакашвілі зателефонував до начальника штабу ЗС Грузії Зази Гогани і видав два накази: зупинити російські колони, що прямують у напрямку до Цхінвалі та просуваються через Рокський тунель; зупинити обстріли грузинських позицій та сіл, мінімізувавши жертви серед цивільного населення (Asmus, R. D. 2010, p. 36). Збройні сили Грузії розпочали воєнну операцію. Згодом вони зазнали поразки від російських підрозділів, які продов-

жували вторгнення до Грузії через Рокський тунель та з Абхазії протягом усього періоду війни, російські ВПС обстрілювали грузинські міста, флот РФ блокував Грузію з моря.

Початок збройних зіткнень між російськими миротворцями та грузинськими підрозділами. Окрім твердження Росії про те, що її підрозділи увійшли до Грузії лише 8 серпня, ще однією неправдивою розповіддю є напад грузинських підрозділів на російських миротворців в Цхінвальському регіоні. Фактично російські миротворчі підрозділи першими розпочали бойові дії проти грузинів, які просувалися до району Цхінвалі вранці 8 серпня (Asmus, R. D. 2010, p. 43).

Ціла низка дій РФ порушувала мандат миротворчих підрозділів РФ у Південній Осетії:

- розміщення російських підрозділів спеціального призначення на базі миротворців ще до початку війни;
- неправдиві твердження російських посадовців про вбивство російських миротворців, озвучені за кілька годин до першого збройного протистояння миротворців з грузинськими підрозділами, внаслідок якого фактично настала смерть миротворців;
- надання осетинам артилерії з миротворчої бази для обстрілів грузинів;
- наказ російським миротворцям блокувати рух грузинських під-

розділів та застосовувати зброю на смертельне ураження противника; — відкриття вогню з миротворчої бази російськими підрозділами проти грузинських підрозділів.

Підрозділи спеціального призначення на миротворчій базі. Факт присутності російських спецназівців з миротворцями у Цхінвалі підтвердив президент РФ Д. Медведєв 8 серпня 2011 р. під час нагородження військовими нагородами військовослужбовців 10-ї окремої бригади спеціального призначення за підготовку та проведення воєнних операцій на Північному Кавказі та в Південній Осетії (Офіційний сайт президента Росії. 2011).

Інші джерела також вказують на розміщення російських спецназівців на миротворчій базі ще до початку війни. Снайпер-розвідник з 10-ї окремої бригади спеціального призначення Олексій Батуєв був прикомандирований до миротворчої бази у Цхінвалі за три місяці до початку війни (Степанов, А. 2008). У офіційній історії 10-ї бригади зазначено, що оперативна група бригади виконувала спеціальні завдання в Південній Осетії з 30 квітня до 28 серпня 2008 р. (Илларионов, А. 2013с). Сапер-розвідник Раушан Абдуллін загинув 8 серпня в складі групи 10-ї окремої бригади спеціального призначення та у вересні 2009 р. указом Президента РФ посмертно отримав звання Героя РФ. Р. Абдуллін був прикомандирований до російських миротвор-

ців у Південній Осетії з 2007 р. (Абдуллін, Раушан Мухамедович. 2009), Інше джерело стверджує, що його підрозділ було відправлено до Цхінвалі у квітні 2008 р. (Новиков, А. 2009). Хоча підрозділи спеціального призначення були прикомандировані до миротворчої бази, вони не підпорядковувалися командуванню миротворців, ні навіть 58-ї армії, до якої належали миротворці (Илларионов, А. 2013с). Командир російської миротворчої бази підполковник Костянтин Тімерман не згадував про спецназівців, коли говорив про підрозділи, якими він командував на момент початку зіткнень з грузинськими підрозділами (Хроленко, А. 2008). Командувача 58-ї армії генерала Анатолія Хрульова під час інтерв'ю запитали, чи він контактував у той період з 10-ю бригадою спеціального призначення. А. Хрульов відповів, що співпраця була, але вони виконували власні завдання, які отримали від вищого військового командування (Шурыгин, В. 2012). Ще до початку війни до миротворчої бази також були прикомандировані військовослужбовці 22-ї окремої гвардійської бригади спеціального призначення, які 8 серпня воювали проти грузинських підрозділів (Lavrov, A. 2010a, p. 131).

Передчасні заяви про напад на російських миротворців. Повідомлення про напад грузинських підрозділів на російських миротворців з'явилися ще до того, як відбулися

бойові зіткнення між сторонами. Джерела, які описують ці події, повідомляють, що перші бойові зіткнення розпочалися близько 06:00 8 серпня. Прес-секретар МО РФ заявив західним журналістам, що перші російські миротворці були вбиті після 06:00, коли грузинські підрозділи увійшли до Цхінвалі (Asmus, R. D. 2010, р. 45). Однак, перша заява РФ про напад на російських миротворців та їх загибель була висунута за три години до події — о 02:37. Заступник міністра закордонних справ РФ Григорій Карасін зателефонував грузинському колезі Григолу Вашадзе та заявив, що збройні сили РФ розпочинають проведення воєнної операції в Південній Осетії, називаючи її причиною напад на російських миротворців (Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report, Volume III, р. 27).

Протистояння сторін. Близько 06:00 8 серпня грузинські підрозділи підійшли до південної частини Цхінвалі та потрапили під артилерійський вогонь з бази російських миротворців. Осетинський військовослужбовець Олег Галаванов керував артилерійським вогнем проти грузинських підрозділів з даху будівлі бази, був смертельно поранений та по смертно отримав звання Героя Російської Федерації (Лихачева, О. 2009). Російський військовослужбовець 10-ї окремої бригади спеціального призначення Максим Петров отримав

поранення поруч з О. Галавановим (Илларионов, А. 2013а). Ведення направленого артилерійського вогню проти грузинських підрозділів з бази російських миротворців стало явним порушенням миротворчого мандату. Миротворці також отримали наказ перекрити рух грузинських підрозділів до Цхінвалі та стріляти на ураження. У жовтні 2008 р. в інтерв'ю виданню «Известия» командир російської миротворчої бази підполковник К. Тімерман розповів про події 8 серпня: «Ми отримали завдання — не дозволити грузинським підрозділам просунутися у напрямку Цхінвалі» (Латышев, А. 2008). Невдовзі після закінчення війни заступник начальника штабу миротворчої бази капітан Юрій Роженцев зробив аналогічну заяву офіційній газеті МО РФ «Красная Звезда»: «Нам поставили завдання не допустити прориву противника (грузинів) до Цхінвалі» (Горупай, О. 2008). У іншій статті «Красная Звезда» також підтвердила слова К. Тімермана «Ворога не пропустимо! Стояти до останнього! Зупинити агресора!» (Пчелов, О. 2008). У наступному інтерв'ю «Красной Звезде» К. Тімерман заявив: «Тактичне завдання було одне: на своєму рубежі не пропустити противника до Цхінвалі. Одночасно почала працювати наявна зброя миротворців — гармати бойових машин піхоти (73 мм «Гром»), протитанкові керовані ракети та гранатомети» (Хроленко, А. 2008).

У звіті про події 7 та 8 серпня російські військові медики, які були відправлені ще 14 липня до Південної Осетії, Олександр Коновалов та Дмитро Зубок повідомили про наказ, який отримали російські миротворці застосовувати силу на ураження. За словами О. Коновалова, в обід 7 серпня командир батальйону К. Тімерман зателефонував та сказав, що ситуація погіршується: «Нас попросили прибути на територію миротворчого батальйону. Ми прибули близько 15:00–16:00. За словами Д. Зубка, ввечері 7 серпня офіцер у шоломі та бронезилеті попередив медиків, що отримано наказ стріляти на ураження». Далі О. Коновалов повідомляє: «Близько 04:00 8 серпня пролунала тривога, за наказом командира батальйону нам видали бронезилети, штурмові гвинтівки, шоломи та екіпірування. Приблизно в цей час ми розмовляли з командиром батальйону, який пояснив нам, що наказ у випадку необхідності стріляти на ураження вже був отриманий» (Илларионов, А. 2013b).

Коли грузинські підрозділи вирушили до півдня Цхінвалі близько 06:00 8 серпня вони потрапили під вогонь з російської миротворчої бази. Опинившись під обстрілами, грузини відкрили вогонь у відповідь (Asmus, R. D. 2010, p. 44). Обмін вогнем між російськими та грузинськими підрозділами уповільнив грузинський наступ на Цхінвалі (Lavrov, A. 2010b, p. 51). Після зіткнення на

миротворчій базі вранці 8 серпня грузинські підрозділи все ще дотримувалися наказу не стріляти у російських миротворців. Цей факт мав трагічні наслідки, коли під час боїв в межах Цхінвалі 41-й грузинський піхотний батальйон зіткнувся з групою бронетранспортерів російських миротворчих сил. Командир грузинського батальйону майор Шалва Долідзе віддав наказ не вести вогонь та пропустити російські миротворчі сили. У відповідь росіяни підійшли та раптово відкрили вогонь на ураження, убивши Ш. Долідзе та кількох офіцерів (Asmus, R. D. 2010, p. 175).

Висновки. Проведене дослідження показало, що на початковому етапі російсько-грузинської війни 2008 р. та згодом РФ використовувала недостовірну інформацію для виправдання військової агресії й окупації частини Грузії. Для цього залучалися ЗМІ та дипломатичні ресурси. Частково вдалося сформуванню думку у світової спільноти про Грузію як державу-агресора, що першою розпочала військовий наступ у Південній Осетії. Відображенням результатів російської діяльності став звіт, опублікований у 2009 р. Незалежною міжнародною місією з встановлення фактів щодо конфлікту в Грузії, яку очолила швейцарський дипломат Хайді Тальявіні. Незважаючи на всі докази, що вказували на наявність регулярних російських підрозділів, які не були миротворчими силами на грузинській стороні кордону між

РФ та Грузією до 7 серпня 2008 р., у доповіді зазначається, що така присутність не може бути перевіреною і, відповідно, Грузія не мала права в цей момент здійснювати самооборону.

Доказами російської агресії в Грузії є такі факти:

- РФ провела ретельну військову та дипломатичну підготовку до війни; регулярні російські підрозділи, які не входили до складу миротворчих сил, вторглися на територію Грузії ще до 7 серпня;
- російське вторгнення 7 серпня стало актом агресії РФ проти Грузії, що визначено Статтею 3 (а) Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3314 «Визначення агресії», у якій чітко зазначено, що вторгнення збройних сил однієї держави на територію іншої держави є актом агресії;
- Грузія розпочала воєнну операцію лише з 23:35 7 серпня після початку російського вторгнення та отримання підтверджених повідомлень

- розвідки про пересування підрозділів ЗС РФ територією Грузії;
- збройні зіткнення відбулися у Цхинвалі вранці 8 серпня між грузинськими та російськими підрозділами із миротворчим статусом; у зіткненнях були задіяні військовослужбовці російських підрозділів спеціального призначення, прикомандировані до миротворців ще до початку війни;
- російські миротворчі підрозділи отримали наказ заблокувати рух грузинських підрозділів до Цхинвалі та виконували наказ стріляти на ураження;
- додатковими доказами російської агресії стали результати внутрішнього російського кримінального розслідування загибелі військовослужбовця в Південній Осетії 7 серпня; визнання В. Путіним у 2012 р. розробки ГШ РФ плану підготовки потенційної війни з Грузією та факт навчання російськими військовими інструкторами осетинських ополченців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Абдуллин, Раушан Мухамедович. (2009). Герои страны, 09 сентября. URL: http://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=12094 [дата зверн.: 12.01.2021].

Баранец, В. (2008). Когда мы поехали выручать разведчиков, командир всем раздал крестики. Комсомольская Правда, 12 августа. URL: <https://www.crimea.kp.ru/daily/24144/361954/> [дата зверн.: 12.01.2021].

Горупай, О. (2008). Брестская крепость Цхинвала. Красная звезда. 12 августа. URL: http://old.redstar.ru/2008/08/21_08/3_01.html [дата зверн.: 12.01.2021].

Илларионов, А. (2010). Августовская война 08.08.08: Кто начал первым? Радио Эхо Москвы: Блог Андрея Илларионова, 14 сентября. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/710462-echo/> [дата зверн.: 12.01.2021].

Илларионов, А. (2013а). Два героя. Раушан Абдуллин и Сергей Шевелев. Радио Эхо Москвы: Блог Андрея Илларионова, 06 ноября. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/1192808-echo/> [дата зверн.: 12.01.2021].

Илларионов, А. (2013b). Жертвоприношение миротворцев. Показания свидетелей. Радио Эхо Москвы: Блог Андрея Илларионова, 21 октября. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/1181606-%20echo/> [дата зверн.: 12.01.2021].

Илларионов, А. (2013с). За что Медведев наградил 10-ю бригаду спецназа орденом Жукова? Радио Эхо Москвы: Блог Андрея Илларионова, 02 ноября. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/1189776-echo/> [дата зверн.: 12.01.2021].

Кизилова, И. (2008). Пермские солдаты оказались в эпицентре войны. Пермские новости, 22 августа. URL: <http://www.evartist.narod.ru/text19/111.htm> [дата зверн.: 12.01.2021].

Латышев, А. (2008). Герой России Константин Тимерман: «Наши парни погибли не для того, чтобы мы сдались». Известия, 02 октября. URL: <https://iz.ru/news/341319> [дата зверн.: 12.01.2021].

Лихачева, О. (2009). Подвиг Олега Галаванова. Комсомольская правда, 12 марта. URL: <https://www.kp.md/daily/24259.4/455235/?geo=14> [дата зверн.: 12.01.2021].

Награждение отдельной бригады спецназа Минобороны орденом Жукова. (2011). Официальный сайт президента России, 08 августа. URL: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/12227> [дата зверн.: 12.01.2021].

Новиков, А. (2009). Абдуллин. Самиздат, 29 октября. URL: http://samlib.ru/n/nowikow_a_l/raush.shtml [дата зверн.: 12.01.2021].

Павловская, Т. (2009). Вернулся в строй. Российская Газета, 21 мая. URL: <https://rg.ru/2009/05/21/reg-kuban/geroy.html> [дата зверн.: 12.01.2021].

Пресс-релиз № 14/1589 от 12/03/2014. Фонд «Право Матери». URL: <http://www.mright.hro.org/node/2052> [дата зверн.: 12.01.2021].

Пчелов, О. (2008). За строкой указа. Красная Звезда, 22 августа. URL: http://old.redstar.ru/2008/08/22_08/2_01.html [дата зверн.: 12.01.2021].

Соснина, М. (2008). Пермские солдаты, не отслужившие полгода, будут отозваны из зоны конфликта. prn.ru, 02 сентября. URL: <http://archive.li/r6F7A#selection-563.33-563.40> [дата зверн.: 12.01.2021].

С сайта «Красной звезды» удалено интервью капитана Сидристого о вторжении российских войск в ЮО до нападения Грузии. (2008). Newsru.com, 15 сентября. URL: www.newsru.com/russia/15sep2008/udaleno.html [дата зверн.: 12.01.2021].

Степанов, А. (2008). Грузинские танки лупили снарядами по нашей медицинской колонне. Комсомольская правда, 11 августа. URL: <https://www.kp.md/daily/24143.5/361507/> [дата зверн.: 12.01.2021].

Хроленко, А. (2008). Комбат-Батяня. Красная Звезда, 11 августа. URL: http://old.redstar.ru/2008/08/19_08/3_01.html [дата зверн.: 12.01.2021].

Шурыгин, В. (2012). Война 08.08.08: Впервые о её тайнах в интервью Владиславу Шурыгину генерал Хрулёв. Regnum, 27 апреля. URL: <https://regnum.ru/news/1525951.html> [дата зверн.: 12.01.2021].

Asmus, R. D. (2010). *A Little War That Shook the World: Georgia, Russia, and the Future of the West*. New York, p. 20–175.

Chivers, C. J. (2008). Georgia Offers Fresh Evidence on War's Start. *New York Times*, 15 September. URL: www.nytimes.com/2008/09/16/world/europe/16georgia.html [дата зверн.: 12.01.2021].

Cornell S. E., Popjanevski J. & Nilsson N. (2008). *Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World*, Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, August 2008, p. 14.

Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report, September 2009, Volume II, p. 218.

Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report, September 2009, Volume III, p. 25–27.

Lavrov, A. (2010a). Russian and Allied Losses. In: R.N. Pukhov, ed. 2010. *The Tanks of August*. Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, p. 131.

Lavrov, A. (2010b). Timeline of Russian-Georgian Hostilities in August 2008. In: R.N. Pukhov, ed. 2010. *The Tanks of August*. Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, p. 51.

Popjanevski, J. (2009). From Sukhumi to Tskhinvali: The Path to War in Georgia. In: S.E. Cornell & S. F. Starr, eds. 2009. *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*. New York, p. 151.

Shakarian, P. (2011). The 2008 Russian Cyber Campaign Against Georgia. *Military Review*, November-December 2011, p. 63–65. URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20111231_art013.pdf [дата зверн.: 12.01.2021].

Van Herpen, M. H. (2014). *Putin's Wars: The Rise of Russia's New Imperialism*. United States, Maryland, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, p. 223.

REFERENCES

Abdullin, Raushan Mukhamedovich. (2009). Geroi strany. [Heroes of the country], 09 sentyabrya. URL: http://warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=12094 [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Baranets, V. (2008). Kogda my poekhali vyruchat razvedchikov, komandir vsem razdal krestiki. [When we went to rescue the scouts, the commander handed out crosses to everyone].

Komsomolskaya Pravda, 12 avgusta. URL: <https://www.crimea.kp.ru/daily/24144/361954/> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Gorupay, O. (2008). Brestskaya krepost Tskhinvala. [Brest Fortress Tskhinvali]. Krasnaya zvezda. 12 avgusta. URL: http://old.redstar.ru/2008/08/21_08/3_01.html [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Illarionov, A. (2010). Avgustovskaya voyna 08.08.08: Kto nachal pervym? [August War 08.08.08: Who started first?] Radio Ekho Moskvy: Blog Andreyana Illarionova, 14 sentyabrya. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/710462-echo/> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Illarionov, A. (2013a). Dva geroya. Raushan Abdullin i Sergey Shevelev. [Two heroes. Raushan Abdullin and Sergey Shevelev]. Radio Ekho Moskvy: Blog Andreyana Illarionova, 06 noyabrya. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/1192808-echo/> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Illarionov, A. (2013b). Zhertvoprinoshenie mirotvortsev. Pokazaniya svideteley. [Sacrifice of peacekeepers. Testimony of witnesses]. Radio Ekho Moskvy: Blog Andreyana Illarionova, 21 oktyabrya. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/1181606-%20echo/> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Illarionov, A. (2013c). Za chto Medvedev nagradil 10-yu brigadu spetsnaza ordenom Zhukova? [Why Medvedev awarded the 10th Special Forces Brigade with the Order of Zhukov?] Radio Ekho Moskvy: Blog Andreyana Illarionova, 02 noyabrya. URL: <https://echo.msk.ru/blog/aillar/1189776-echo/> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Kizilova, I. (2008). Permskie soldaty okazalis v epitsentre voyny. [Perm soldiers found themselves at the epicenter of the war]. Permskie novosti, 22 avgusta. URL: <http://www.evartist.narod.ru/text19/111.htm> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Latyshev, A. (2008). Geroy Rossii Konstantin Timerman: "Nashi parni pogibli ne dlya togo, chtoby my sdalis". [Hero of Russia Konstantin Timerman: "Our boys died not for that we have surrender"]. Izvestiya, 02 oktyabrya. URL: <https://iz.ru/news/341319> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Likhacheva, O. (2009). Podvig Olega Galavanova. [Feat of Oleg Galavanov]. Komsomolskaya pravda, 12 marta. URL: <https://www.kp.md/daily/24259.4/455235/?geo=14> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Nagrazhdenie otdelnoy brigady spetsnaza Minoborony ordenom Zhukova. [Awarding a separate special forces brigade of the Ministry of Defense with the Order of Zhukov]. (2011). Ofitsialnyy sayt prezidenta Rossii, 08 avgusta. URL: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/12227> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Novikov, A. (2009). Abdullin. Samizdat, 29 oktyabrya. URL: http://samlib.ru/n/nowikow_a_1/raush.shtml [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Pavlovskaya, T. (2009). Vernulsya v stroy. [Returned to duty]. Rossiyskaya Gazeta, 21 maya. URL: <https://rg.ru/2009/05/21/reg-kuban/geroy.html> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Press-reliz №14/1589 ot 12/03/2014. Fond "Pravo Materi". URL: <http://www.mright.hro.org/node/2052> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Pchelov, O. (2008). Za strokoy ukaza. [Behind the line of the decree]. Krasnaya Zvezda, 22 avgusta. URL: http://old.redstar.ru/2008/08/22_08/2_01.html [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Sosnina, M. (2008). Permskie soldaty, ne otsluzhivshie polgoda, budut otozваны iz zony konflikta. [Perm soldiers who have not served for six months will be recalled from the conflict zone]. prm.ru, 02 sentyabrya. URL: <http://archive.li/r6F7A#selection-563.33-563.40> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

S sayta “Krasnoy zvezdy” udaleno intervyyu kapitana Sidristogo o vtorzhenii rossiyskikh voysk v YuO do napadeniya Gruzii. [An interview with Captain Sidristy about the invasion of South Ossetia by Russian troops before the Georgian attack has been removed from the Krasnaya Zvezda website]. (2008). Newsru.com, 15 sentyabrya. URL: www.newsru.com/russia/15sep2008/udaleno.html [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Stepanov, A. (2008). Gruzinskie tanki lupili snaryadami po nashey meditsinskoy kolonne. [Georgian tanks were beating our medical convoy with shells]. Komsomolskaya pravda, 11 avgusta. URL: <https://www.kp.md/daily/24143.5/361507/> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Khrolenko, A. (2008). Kombat-Batyanya. Krasnaya Zvezda, 11 avgusta. URL: http://old.redstar.ru/2008/08/19_08/3_01.html [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Shurygin, V. (2012). Voyna 08.08.08: Vpervye o ee taynakh v intervyyu Vladislavu Shuryginu general Khrulev. [War 08.08.08: For the first time about its secrets in an interview with Vladislav Shurygin, General Khrulev]. Regnum, 27 aprelya. URL: <https://regnum.ru/news/1525951.html> [Accessed: 12.01.2021]. [in Russian].

Asmus, R. D. (2010). A Little War That Shook the World: Georgia, Russia, and the Future of the West. New York, p. 20–175. [in English].

Chivers, C. J. (2008). Georgia Offers Fresh Evidence on War’s Start. New York Times, 15 September. URL: www.nytimes.com/2008/09/16/world/europe/16georgia.html [Accessed: 12.01.2021]. [in English].

Cornell, S. E., Popjanevski, J. & Nilsson, N. (2008). Russia’s War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World, Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, August 2008, p. 14. [in English].

Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report, September 2009, Volume II, p. 218. [in English].

Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report, September 2009, Volume III, p. 25–27. [in English].

Lavrov, A. (2010a). Russian and Allied Losses. In: R.N. Pukhov, ed. 2010. The Tanks of August. Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, p. 131. [in English].

Lavrov, A. (2010b). Timeline of Russian-Georgian Hostilities in August 2008. In: R. N. Pukhov, ed. 2010. The Tanks of August. Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, p. 51. [in English].

Popjanevski, J. (2009). From Sukhumi to Tskhinvali: The Path to War in Georgia. In: S. E. Cornell & S. F. Starr, eds. 2009. The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia. New York, p. 151. [in English].

Shakarian, P. (2011). The 2008 Russian Cyber Campaign Against Georgia. Military Review, November-December 2011, p. 63–65. URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20111231_art013.pdf [Accessed: 12.01.2021]. [in English].

Van Herpen, M. H. (2014). Putin's Wars: The Rise of Russia's New Imperialism. United States, Maryland, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, p. 223. [in English].

Ariadna Sorokivska-Obikhod

*Ph. D. Student scientific and organizational
department,*

*Hetman Petro Sahaidachnyi National Army
Academy (Lviv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4413-9480>

THE COVERAGE OF THE OUTBREAK OF HOSTILITIES OF THE RUSSIAN-GEORGIAN WAR OF AUGUST 2008 IN RUSSIAN MEDIA PUBLICATIONS

The article reveals the essence of the mechanisms and information tools used by the Russian Federation at the beginning of the Russian-Georgian war of August 2008 with the aim of forming the international community's thoughts about Georgia as an aggressor state that launched hostilities against another ethnic minority in its own territory. There are described the features of the actions of the Russian pro-Kremlin media and disagreements during the coverage of events, distortions in the presentation of information during the active phase of the war. The study reflects the actual events of August 2008 in South Ossetia and the role of each side of the conflict in the outbreak of war according to the materials of Russian media publications and works of Western researchers.

The relevance of the research topic is due to the growing role in the military-political sphere of "hybrid war" and information-psychological confrontation, which are becoming the main means of armed struggle between the parties to the conflict.

The scientific novelty of the research. For the first time is conducted a comprehensive study of historical sources, which described the beginning of hostilities during the Russian-Georgian conflict in 2008, showed differences in the coverage of events by Russian and Western researchers and introduced them into scientific circulation.

The purpose of the article is to analyze the coverage of the Russian invasion into Georgia in August 2008 in Russian media publications as part of an information campaign.

The main research method is structural and functional analysis. The author was guided by the general scientific principles of historicism, scientific objectivity, the ascent from the abstract to the concrete, systematic and terminological principle.

Keywords: *Russian-Georgian war of 2008, information warfare, geopolitics, media, military escalation.*